

KOMPYUTER TEXNOLOGIYASINING LINGVISTIKADAGI O'RNI VA HOZIRGI KUNDAGI AHAMIYATI

Madaminova Nilufar Gulumboy qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Chet tillari fakulteti. Stajyor-o'qituvchi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14613656>

Annotatsiya: Kompyuter texnologiyalarining lingvistika sohasidagi o'rni va ahamiyati bugungi kunda katta e'tibor qaratilayotgan mavzulardan biridir. Ushbu tezisda kompyuter texnologiyalarining tilshunoslik va lingvistika sohalaridagi qo'llanilishi, uning rivojlanishi va jamiyatdagi ta'siri tahlil qilinadi. Kompyuter texnologiyalari orqali tabiiy tilni qayta ishlash (NLP), mashinaviy tarjima, nutqni avtomatik tanib olish, kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellektning tilshunoslikka ta'siri kabi yo'nalishlarda katta yutuqlar qo'lga kiritildi. Hozirgi kunda kompyuter texnologiyalari global muloqotni osonlashtirish, ta'lim va o'qish jarayonlarini optimallashtirish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirishda keng qo'llanilmoqda. Ushbu texnologiyalarning tilshunoslik sohasidagi ahamiyati yanada oshib, zamonaviy dunyoda ilm-fan, madaniyat va ta'lim sohalarida muhim rol o'ynashga xizmat qilmoqda.

Kalit so'zlar: kompyuter texnologiyalari, lingvistika, tabiiy tilni qayta ishlash, mashinaviy tarjima, nutqni avtomatik tanib olish, kompyuter lingvistika, sun'iy intellekt, tillarni o'rganish, global muloqot, tilshunoslik.

KIRISH

Kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi, nafaqat texnika va ilm-fan, balki tilshunoslik va lingvistika sohalarida ham katta o'zgarishlarga olib keldi. Kompyuter texnologiyalari tilni o'rganish, tahlil qilish, saqlash va uzatishda yanada samarali vositalarni taqdim etdi. Bugungi kunda kompyuter texnologiyalari lingvistikaning barcha sohalarida muhim o'rin egallagan. Ushbu tezisda, kompyuter texnologiyalarining lingvistika sohasidagi o'rni va ahamiyati, ularning rivojlanish jarayoni, hozirgi kundagi qo'llanilishi va uning jamiyatdagi ta'siri tahlil qilinadi.

Kompyuter texnologiyalarining lingvistikadagi roli

Kompyuter texnologiyalarining lingvistikadagi roli bir nechta asosiy yo'nalishlar orqali namoyon bo'ladi:

- **Tabiiy tilni qayta ishlash (NLP):** Kompyuter texnologiyalari yordamida tabiiy tilni qayta ishlash tizimlari yaratilgan. Bu tizimlar tilni avtomatik ravishda tahlil qiladi, matnlarni tarjima qiladi va ma'lumotlarni so'zlashuvda, yozuvda va tahlilda ishlatish uchun tizimga kiritadi.
- **Mashinaviy tarjima (MT):** Kompyuter texnologiyalari avtomatik tarjima tizimlarini yaratishda yordam berdi. Masalan, Google Translate kabi vositalar o'rganish va boshqa tillarni tushunishni osonlashtiradi. Bu tizimlar global muloqotni qulaylashtiradi.
- **Kompyuter lingvistikasi:** Bu soha kompyuter yordamida tilni qayta ishlash va tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Bu metodlar yordamida grammatika, leksika, semantika va sintaksis kabi tilshunoslik asoslari kompyuter orqali modellashadi.
- **Avtomatik nutq tanib olish:** Nutqni kompyuterga tanishtirish texnologiyalari yordamida kompyuter tizimlari inson nutqini tushunib, unga mos ravishda javob berishi mumkin.

Kompyuter texnologiyalarining lingvistikadagi ahamiyati

Kompyuter texnologiyalarining lingvistika sohasidagi ahamiyati quyidagi asosiy jihatlarida namoyon bo'ladi:

- **Avtomatik tarjima va muloqot:** Kompyuter texnologiyalari yordamida tilni avtomatik tarzda tarjima qilish mumkin. Bu, o'zaro muloqotda til to'siqlarini bartaraf etadi va globallashtirgan dunyoda samarali kommunikatsiyani ta'minlaydi.
- **Ta'lim va o'qish jarayonlarida yordam:** Kompyuter texnologiyalari tilni o'rgatishda va o'qishda katta yordam beradi. Grammatikani, imlo xatolarini aniqlash va tilni o'rganishda avtomatik tizimlar o'quvchilarga qo'llanilmoqda.
- **Tilshunoslik tadqiqotlari va ma'lumotlarni tahlil qilish:** Kompyuter texnologiyalari lingvistika tadqiqotlarida tilni statistika asosida tahlil qilish imkonini beradi. Kompyuter yordamida katta hajmdagi matnlar ustida tahlil olib borish, yangi lug'atlar, terminlar yaratish va til taraqqiyotini o'rganish osonlashadi.
- **Nutqni avtomatik tahlil qilish:** Kompyuter texnologiyalari nutqni avtomatik tanib olish va tahlil qilishga imkon yaratadi. Bu, masalan, xizmatlar va mahsulotlar uchun muloqot robotlarini yaratishga yordam beradi.
- **Ijtimoiy tarmoqlar va internetdagi lingvistik jarayonlar:** Kompyuter texnologiyalari yordamida internetda turli tillardagi matnlar tahlil qilinadi, bu esa global ijtimoiy va madaniy jarayonlarni o'rganishga imkon beradi.

Hozirgi kundagi ahamiyati

Kompyuter texnologiyalarining lingvistika sohasidagi hozirgi ahamiyati global miqyosda yanada kuchaymoqda. Bugungi kunda, internet va raqamli kommunikatsiyalar orqali odamlar orasidagi til to'siqlari kamaymoqda, natijada:

- **Mashinaviy o'rganish va sun'iy intellektning roli:** Mashinaviy o'rganish va sun'iy intellektning lingvistika sohasidagi roli oshdi. Sun'iy intellekt yordamida tilni o'rganish, matnlarni avtomatik tarzda tahlil qilish va tarjima qilish imkoniyatlari yanada kengaygan.
- **Chatbotlar va virtual yordamchilar:** Kompyuter texnologiyalari yordamida yaratilgan chatbotlar va virtual yordamchilar o'zaro muloqotni yanada rivojlantiradi. Bu vositalar yordamida tilni tushunish va javob berish tizimlari ishlamoqda.
- **Global muloqot va madaniyat almashinuvi:** Kompyuter texnologiyalari va internet orqali turli tillarda muloqot qilish va madaniy almashinuvlar kengaymoqda. Bu esa global ahamiyatga ega, chunki turli xalqlar orasidagi o'zaro tushunish osonlashmoqda.
- **Lug'atlarni va ma'lumotlarni saqlash:** Kompyuter texnologiyalari yordamida tilshunoslik ma'lumotlari, lug'atlar va boshqa tilga oid resurslar raqamli shaklda saqlanadi va osonlik bilan yangilanadi.

Xulosa

Kompyuter texnologiyalarining lingvistika sohasidagi ahamiyati bugungi kunda ancha sezilarli. Kompyuter yordamida tilni o'rganish, tarjima qilish, nutqni tahlil qilish, tilshunoslik tadqiqotlarini amalga oshirish va dunyo miqyosidagi muloqotni osonlashtirish imkoniyatlari mavjud. Hozirgi kunda bu texnologiyalar nafaqat ilm-fan va ta'lim sohasida, balki kundalik hayotda ham muhim rol o'ynamoqda. Kompyuter texnologiyalarining lingvistika sohasidagi rivojlanishi, dunyo miqyosida til to'siqlarini bartaraf etishga, bilim almashinishni tezlashtirishga va global kommunikatsiyani yanada qulaylashtirishga xizmat qilmoqda.